

Riigikogu, 27.10.2010

Aastakõne Riigikogu täiskogu ees

Lugupeetud juhataja, head Riigikogu liikmed

Ma ei esinda täna siin puldis ei masenduses nutukoori, kellele elu Eestis tundub nagu üks pidev matus, ega ka neid, kes elavad illusioonide kütkes ja kellele kõik tundub vaid lust ja lillepidu. Nende kahe äärmuse vahele jääb tavaline elu, päriselu, mille probleemide eitamine võib viia raskete tagajärgedeni.

Riigikontrolli asi ongi aidata otsustajatel reaalselt olukorda tajuda, vaadelda riigis toimuvat ning selle arengut pisut kõrvalt, pakkuda sellega täiendavat ehk teist vaatenurka, kasutamata musti või roosaid prille. See vaatenurk võib olla selline, mis nii mõnegi tekkinud illusiooni hajutab. Kuid nii mõnigi kord tuleb Eesti elu jälgides meelde tuletada hoopis munka kultusfilmist „Viimne reliikvia“, kes ütles: „Jumal olgu kiidetud, kes lasi tõe jälle sedapidi paista!“

Riigikontroll ei käsitle enda öeldut kui kivisse raiutud ainutõde, kuid seda ei saa pidada ka suvaliseks anonüümseks kommentaariks kuskil netiavarustes. Meie hinnangute taga on rahvusvaheliselt tunnustatud analüüsi- ja auditimetoodika. Riigikontroll vaatab teatavasti minevikku sedavõrd, kuivõrd sellest saab õppida tuleviku tarvis. Ja 2009. aastast on nii tööd lõpetaval kui ka uuel Riigikogu koosseisul nii mõndagi õppida.

...

Riigi rahanduse hetkeolukorra ja suundumuste mõistmiseks tuleb läbi töötada hulk mahukaid dokumente – riigieelarve ja selle seletuskiri; tegevuskava ehk see, mida vabariigi valitsus eelarveraha abil loodab korda saata; eelarvet täpsustavad muud materjalid ja eel-

arve aluseks olev majandusprognosis. Seda materjali on vähemalt 800 lehekülge. Selle struktuuri muudetakse pidevalt ja ka andmeid korrigeeritakse.

Sellises olukorras on valitsuse eelispositsioon avalikkuse informeerimisel üsna kõigutamatu. Valitsuse väidete kontrollimine on äärmiselt töömahukas ka kogenud rahandusspetsialistidele. Tõenäoliselt ei suuda enamik kodanikest ja ilmselt ka Riigikogu liikmetest riigi rahanduse olukorda iseseisvalt hinnata.

Kinnitan, et ka Riigikontrollil pole võimalust ega jõudu, et kõike seda detailideni analüüsida. Küll aga suudame üldjoontes põhiprobleemidele keskenduda, seda enam, et oleme teatud teemade arengut jälginud juba aastaid.

Teatavasti on välismaailm Eesti riigi rahandust imetlenud peamiselt tänu kolmele näitajale – väike riigivõlg, väike eelarve puudujääk ja reservide olemasolu. See imetus on ka põhjendatud – tõepoolest oleme kärpimise MM-il olnud edukad, see näitab valitsuse ja Riigikogu meelekindlust. Aga ma rõhutan, et riigieelarve jätkusuutlikkuse hindamisel ei räägi need kolm näitajat kogu tõde. Asi on keerulisem. Et hinnata, kui tugev ja jätkusuutlik on Eesti riigi rahandus täna ja tulevikus, peab analüüsima, milliseid tulusid riik teenib, millele oma raha kulutab ja millised on erasektori võimalused stabiilset majanduskasvu taas käivitada.

Valitsus rõhutab, et riigieelarve tulud on alates 1997. aastast kasvanud, kasvasid kriisi ajal ja kasvavad ka tänavu. Võin kinnitada, et valitsus räägib tõtt. Aga tihti ununeb see fakt konteksti asetamata – tulude kasv pole majanduse maksutulude teene.

Maksutulud, mis kõnelevad riigi majanduse tegelikust tervisest ja inimeste heaolust, on hoolimata maksutõusudest hoopis jõudsalt vähenenud. Kui 2008. aastal moodustasid maksutulud riigieelarvest 83 protsenti, siis 2009. aastaks oli maksutulude osakaal langenud 74 protsendini. Tänavu väheneb maksutulude osakaal riigieelarve kogutuludest 72,8 protsendini.

Tekib küsimus, mis on siis seda tulude taset hoidnud? Mille arvelt kasv on tulnud? Tulude taset on hoidnud hüppeliselt kasvanud riigi äriühingute dividendid, suurenenud Euroopa Liidu toetused ja muud sellised allikad.

Nii mõnegi riigi äriühingu kasumi suurenemine ja järjest mahukam dividendide võtmine ajal, mil eraettevõtete tulud on kahanevad, võib panna küsima, kas pole tegemist elanike varjatud maksus-

tamise või äriühingu majandustegevuse kahjustamisega, kui arvestada nende vajadust investeerida. Aga nende mittemaksuliste tuludega ei saa pikas perspektiivis sellises mahus arvestada. Nii ongi Rahandusministeerium prognoosinud, et riigieelarve tulude maht jääb perioodil 2011–2014 samaks. See tähendab, et lisaraha valdkondade arendamiseks ei tule.

Jälle tekib küsimus, kas jutt enneolematult suurtest riiklikest investeeringutest on siis vale? Ei ole. Ka siin räägib valitsus tõtt. Aga ka seda tõde tuleb vaadelda taas kontekstis. Tuleb teadvustada, et me sõltume väga suures osas Euroopa Liidu toetustest.

2010. aastal teeb riik tervelt kaks kolmandikku oma investeeringutest välisraha toel. Majanduse konkurentsivõime toetamise seisukohalt on olulisemad Majandusministeerium ning Haridusministeerium, kelle valitsemisala kogueelarvest moodustavad välistoetused tänava vastavalt juba 50 ja 34 protsenti. Keskkonnaministeeriumi kui mahukate investeeringute elluvijja kulud tulevad 2011. aastal lausa 80 protsendi ulatuses Euroopa Liidu maksumaksjalt ja heitmekvoodi müügist.

Euroopa Liidu toetused on aga perioodilised, toetuste jätkumise ja suuruse peale ei saa kindel olla, eelarveperioodide vahetumise ajal tekib rahastamise tõenäoliselt paariaastane paus. Samuti on Riigikontrolli auditid näidanud, et toetuste jagamisel läheb aur pigem reeglite järgimisele, mitte sellele, kas sellest rahast ka püsivalt kasu on.

Ma ütlesin mullu ja kordan täna üha veendunumalt – euroraha kasutamise võimalus on nihestanud meie mõtteviisi ja suhtumist rahasse. Äkitselt on tekkinud kuskilt raha, mida me ise ei ole pidanud välja teenima, ehk nii-öelda kergelt tulnud raha. Tuleks mõelda sellele, kas üht või teist kulutust tehtaks ka siis, kui see oleks meie endi maksumaksjatelt korjatud raha? Ma arvan, et paljudel juhtudel mitte. Meenutan aga, et kõike seda, mis eurorahaga püsti pandud, tuleb hakata edaspidi meie enda maksurahast ülal pidama. Kas meil on selleks raha?

• • •

Kui äsja sai räägitud tuludest, siis vaatame ka, millele riik raha kulutab. Ka siin on õige valitsuse väide, et riigieelarve kulud kasvavad. Nagu teate, võib riigieelarve kulud jagada lihtsustatult kahte lehte:

esiteks – fikseeritud kulud – need on seadustest tulenevad ja teatud sotsiaalpaketi rahastamise kulud, riigisektori ülalpidamise kulud ja muu säärane, millel üldjuhul pole riigi majandust arendavat toimet.

Teiseks kuluosaks on riigi arenduskulud ehk uute tegevuste ja prioriteetide rahastamine. Kui aga lähemalt vaadata, siis kasvavad riigi kulud just fikseeritud kulude suurenemise tõttu. Eriti rõhub eelarvet sotsiaalkulude kasv.

Riigi niinimetatud vaba raha, mida saab paindlikult kasutada majanduskasvu toetuseks ja uuteks algatusteks, jääb vähemalt kuni aastani 2014 tasemele 11–12 miljardit krooni. Meenutan, et kui 2009. aastal sai riik 63,7 miljardit krooni maksutululu, siis sellest 63,2 miljardit läks fikseeritud kulude katmiseks. Nagu näete, läheb peaaegu kogu meie maksutululu tegelikult fikseeritud kulude katmiseks. Arenguraha peab järelkult tulema kuskilt mujalt. See asjaolu muudab riigieelarve tasakaalu hoidmise pikas perspektiivis raskemaks, kuna demograafiline areng suurendab sotsiaalkulusid. Need söövad aga juurde tuleva raha ära ning uute investeeringute ja majanduskasvu toetamiseks võimalusi napib.

Mis meid aga pikemas vaates ees ootab? Siin on erinevaid stsenaariume ja ennustusi. Alles nädalapäevad tagasi avaldas rahvusvaheline reitinguagentuur Standard & Poor's hinnangu Eesti demograafilisele seisule. Sellest selgub, et tööealiste inimeste osakaal väheneb 2050. aastaks 58 protsendini kogu rahvastikust, praegu on see näitaja uuringu järgi ligi 68 protsenti. Seetõttu suureneb meil agentuuri hinnangul aga vanadusega seotud kulude osa praeguselt 2 protsendilt 13,5 protsendini SKT-st. See tekitab riigile olulise eelarvepuudujäägi ja suure võlakooormuse. Me võime muidugi endale sisendada, et midagi sellist ei toimu. Võib-olla. Elame-näeme.

• • •

Rahandusministeeriumi prognoosidest nähtub, et aastatel 2010–2014 ületavad riigieelarve kulud tulusid kokku 19,5 miljardi krooni võrra. Eelarve puudujääki tuleb aga kusagilt rahastada. Lähiaastatel on riik otsustanud reserve hoida ja võtta laenu. Sellest tulenebki, et keskvalitsuse võlg suureneb. Aastal 2009 oli see 7,7 miljardit krooni, aastaks 2014 on see Rahandusministeeriumi hinnangul 42 miljardit krooni. See tähendab, et võlg kasvab isegi rohkem kui viis korda. Siia lisan-

dub veel kohalike omavalitsuste võlg – kasv prognoosi järgi 8,6 miljardi pealt 11,1 miljardi kroonini.

Lugupeetud Riigikogu liige Mart Laar ütles hiljuti presidendi kärajatel, et tal tuli kananahk ihule, kui ta luges Riigikontrolli aastaülevaatest, et riik kavatseb oma laenukoormust lähiaastatel viiekordistada. Minul tuli omakorda kananahk ihule, et Mart Laar sai sellest teada alles Riigikontrolli ülevaatest.

Mõned inimesed on iseloomustanud Riigikontrolli ülevaates toodud infot sõnadega „pooltõde“ ja „vildak“ ja lisanud, et üldse on selles vähemalt pooled väited ümberlükatavad. Ka rahandusminister teatas seepeale, et jah, selline Riigikontrolli väide laenukoormuse olulise suurendamise kohta on eksitav ja tema sellele küll alla ei kirjutaks.

Veelgi julgemalt väljendus rahandusministri erakonna parlamendifraktsiooni esimees, kes oma kõnes kuulutas, tsiteerin: „Kindlasti ei paista kusagilt Riigikontrolli ennustatavat viiekordset laenukoormuse kasvu.“

Pean siiski nentima, et need andmed, mida peeti kahtlaseks, ei ole Riigikontrolli ennustus ega väljamõeldis. Need andmed käis välja kaks kuud tagasi rahandusminister ise oma majandusprognoosis, lehekülj 59 tabel 22. Ja seda võlakoormuse hinnangut pole muudetud ka järgmise aasta riigieelarve eelnõu seletuskirjas, mis on ometi koostatud septembris ja mis tutvustab lähiaasta kõrval ka järgmiste aastate arengut. Info on leheküljel 19 ja 20, joonistel 5 ja 6. Seal on prognoositud keskvalitsuse võlakoormuseks 2014. aastal 15 protsenti SKT-st. Summana siis ligi 42 miljardit.

Rahandusministeeriumi majandusprognoos on väidetavalt tõsine dokument, mille alusel koostatakse riigieelarveid. Meenutan, et sellele prognoosile tugineb ka praegu menetluses olev 2011. aasta riigieelarve. Kui prognoosivõimekus on kehv ja valitsuse prognoose pole mõtet tõsiselt võtta, siis rahandusminister võiks nii öeldagi. Ja toogu ka välja, milline osa prognoosist veel usaldusväärne pole.

Ei saa ju pidada rahuldavaks olukorda, kus avalikkusel pole ühtegi pikemaajalist plaani, mida uskuda, ja valitsuse liikmed lihtsalt aegajalt räägivad, kuidas nad asju näevad. Ma loodan siiralt, et nüüd ei saa prognoosi koostanud ametnikud suunist viia prognoos vastavusse poliitiliste väljaütlemistega.

Rõhutan, et kui riik pole võimeline usaldusväärseid prognoose koostama, ei muutu eelarvestrateegia kunagi tõsiseltvõetavaks arenguplaaniks ja riigiasutused ongi olukorras, kus raha hulk, mis on kasu-

tada teenuste pakkumiseks, võib muutuda päevadega. Prognoosi- ja analüüsivõimeliste ametnike pealt kokkuhoidmine läheb meile kõigile lõpuks mõõtmatult kallimaks. Samamoodi teevad karuteene kärped Maksu- ja Tolliametis ning muudes sellistes asutustes.

Mis puudutab veel seda Eesti riigi tänast madalat võlakoormust, mille üle uhkust tunneme – ja seda õigustatult –, siis ei tohi jätta ka meenutamata, et meie erasektori võlakoormus on jällegi Euroopa Liidu uusliikmete seas suuremaid. See on umbes 101 protsenti SKT-st ehk 221 miljardit krooni. See on ülimalt oluline asjaolu, mis avaldab suurt mõju sisetarbimisele, milleta pikas perspektiivis meie majanduse areng ei käivitu. Kahanenud tulude tingimustes on ettevõtjad hädas oma laenudega. Raha napib majanduskasvu toetamiseks, juba paar aastat maksavad ettevõtjad pankadele rohkem raha tagasi, kui uusi laene saavad, arenguks võhma ei jää ning turgude jätkuv eba-kindlus ei tööta midagi roosilist.

Eestis nimelt ei kasutatud buumiajal riiki voolanud raha mitte niivõrd tööviljakuse ja ekspordivõimekuse tõstmiseks, vaid kinnisvara vallas ja ehitusäris. Need aga pole kõrge lisandväärtusega ekspordiharud.

Taani, Saksamaa ja Rootsi erasektori kõrge laenukoormus ei ole neile ilmselt probleem, sest nende tootlikkus ja sissetulekud on väga palju suuremad Eesti omast. Minu soov ei ole väsitada Eesti ühiskonda ebameeldivate probleemidega, aga nende lahendamiseks peab neid tunnistama. Meie praegune riigieelarve tulu- ja kulustruktuur pikas perspektiivis paraku jätkusuutlik ei ole.

• • •

Ma ei hakka siin arutlema selle üle, kes ja millal majanduskriisi tekke maha magas, sest see ei aita meid väga palju edasi. Asi on selles, et meie majandus oli olemuslikus kriisis juba ammu enne seda, kui usaldus rahvusvahelisel finantsturul kaduma hakkas. See väljendus kesises oskuses ja stiimulis toota midagi sellist, mis ka kehval ajal leiva ja ka leivakõrvase lauale tooks. Küsimus on, kas riik oleks saanud majanduse struktuuri kuidagi mõjutada või kas ta teeb seda täna?

Arvan, et riigil on vaja kasutada läbimõeldult kõiki enda käsutuses olevaid hoobi, et toetada majanduse konkurentsivõimet. Raha teeniv majandus on riigi toimimise eelduseks ja seetõttu on oluline riikide suutlikkus oma ettevõtete konkurentsivõime arengut pare-

mini toetada. See võib tähendada finantstuge, aga ka maksupoliitilisi meetmeid, läbirääkimisi Euroopa Liiduga nõuete ülevõtmisel ja riigiabi kasutamisel, vähekoormavat, kuid täpset õiguskeskkonda, tarka hariduspoliitikat või muud.

Kõiki neid meetmeid peab analüüsima eri ettevõtjate probleemide aspektist, sest majandussektorite arengutakistused on erinevad. Kinnitan: kõigil pole vaja raha, mõnel on jätkuvalt kvalifitseeritud tööjõu puudus, mõnda segab üksik regulatsioon.

Käesoleval aastal lõppenud auditis leidis Riigikontroll, et riigil pole sellist ettevõtluspoliitikat, mis hõlmaks eespool mainitud komponente terviklikult. Selle auditi tõttu on meile ette heidetud, nagu oleksime ettevõtluspoliitika ühe komponendi – ettevõtlustoetuste – põhjal väitnud, et Eestis polegi ettevõtluspoliitikat. Midagi sellist me ei ole väitnud ja ei maksa meile valet külge kleepida. Jutt on täiskomplekssest ja eri elemente koostoimes arvestavast süsteemist.

Riigi areng saab toimuda läbi tulude suurenemise ja uut tulu saab anda ainult reaalne majandus, ettevõtjatele tuleb seega luua maksimaalselt tulu tootmist ja arenemist soodustav keskkond. Mul on raske uskuda jutte kiirest kosumisest, kui inimeste ostujõud tänase ja võib-olla suurenevagi inflatsioonitempo juures järgmised neli aastat ei kasva. Ka töötus püsib lähiajal kõrge. Ma ei näe olulisi muutusi majandusstruktuuris, kui prognooside kohaselt on ka aastal 2014 Eesti inimese töö väärt vaid kaht kolmandikku Euroopa Liidu keskmisest. See on majandusministeeriumi prognoos.

• • •

Isegi kui kriisi mittetunnistamine tegi hilisema kulude kärpimise veelgi pingelisemaks, ei saa salata, et Eesti 2009. aasta sedavõrd väike eelarvepuudujääk oli Euroopas ainulaadne. Riigijuhtidel jätkus otsustavust euro poole püüelda ja inimestel kannatust neid otsuseid taluda. Aga kas me teame, mis on pingutuse hind?

Vaadake, valitsusele ei anta maksumaksja raha niisama. Vähe-malt teoreetiliselt on see nii. Iga aasta alguses kinnitab Vabariigi Valitsus tegevuskava, kus kõik ministrid näitavad, mida nad riigieelarve raha eest korda plaanivad saata. Aasta lõppedes peavad ministrid aru andma, kuidas läks. Tegelikult muudetakse tegevuskava aasta jooksul tihti ja selgitusteta ning aru andes ei räägita kinnitatud eesmärkidest.

Siinkohal väike näide: Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium korrigeeris selgitusteta tööjõu tootlikkuse oodatavat määra 68 protsendi pealt vahetult enne aasta lõppu 60 protsendi peale ja tõdes paar kuud hiljem aruandes, et eesmärk on tublisti saavutatud – tootlikkus oli 60,3 protsenti ehk 0,3 protsenti isegi ületatud.

Ma räägin teile taas valitsuse tegevusaruande kvaliteedist ja seotusest rahaga, sest see on väga tõsine asi. Valitsus peab oma tegevuse mõjusid hindama. Ei tohi lasta tekkida olukorda, kus eesmärgid unustatakse või need on näiliselt alati saavutatud. Loomulikult ei tohiks tekitada kunstlikke tegevuse kriteeriume, mida siis kangelaslikult saavutada. Mõõta saab ikkagi ainult teatud asju. Samuti vajame nii seaduste kui tegevuskavade mõju eel- ja järelanalüüsi. Ma palun teid, nõudke ometi valitsuselt sisukat ja selgitustega tegevusaruannet. Siis saaksime ka selgust, kuidas on riigieelarve 10 miljardi krooni suurune kokkuhoid mõjutanud riigi toimimist ja inimesi.

• • •

Riigikontrolli pakutav info ei saa Riigikogus kellelegi tulla üllatusena, sest me edastame kõik oma aruanded parlamendile, kus riigieelarve kontrolli komisjon ja ka teised peaksid neid põhjalikult arutama. Aruanded on kõigile kättesaadavad ka meie kodulehel.

Kuigi meie Riigikogu on Eesti iseseisvuse taastamise järel koos istunud juba 18 aastat, tunnetan ma, et Riigikontrolli olemus ja suhe parlamendiga on jäänud paljudele riigikogulastele hämaraks. Ma tajun ikka veel, et nii mõnigi parlamendi liige vaatab mulle etteheitvalt otsa, arvates, et Riigikontroll peaks ühe või teise asja korda ajama. See on sügav eksitus.

Riigikontroll on küll sõltumatu analüüsija ja infokoguja, kes töötab teie ja laiemalt riigi ning maksumaksja heaks, kuid teie kui maksumaksjate valitud esindajate töö on selle info pinnalt edasi tegutseda. Muidugi on lugupeetud rahvaesindajatel õigus ka üldse mitte midagi ette võtta. See on teie õigus, aga ka teie vastutus riigi maksumaksjate ees.

Riigikontroll on üks parlamendi infokanalitest. Oleme püüdnud seda rolli täita juba ligi kaks aastakümnet. Mu eelkäijad ja ma ise oleme saanud Riigikontrolli tööle nii eri valitsuste kui ka parlamendikoosseisude liikmetelt siirast tunnustust ja asjalikku kriitikat. Oleme selle eest väga tänulikud.

See konstruktiivne tagasiside kaalub minu jaoks sadu kordi üles need juhtumid, kus mõni poliitik teatab, et tal läheb Riigikontrolli aruande peale süda pahaks või et see kõik on üks solgiga ülevaamine. Siiski ei saa ma jätta mainimata teatud muret – pean nentima, et ma pole ametis olnud seitsme aasta jooksul varem kohanud täitevõimu sedavõrd tõrjuvat hoiakut kui praegu, ükskõik millise probleemi Riigikontroll välja toob.

Erinevate auditite järeldused on järjest kuulutatud kasutamiskõlbmatuks. Ja seda sisuliste selgitusteta. Mitmed ametnikud on meile usalduslikult tunnistanud, et kui nad on pidanud Riigikontrolli auditi kohta vastust koostama, siis on neile antud selge poliitiline suunis – kõik tagasi lükata, millegagi ei tohi nõus olla. Ma ei arva siiski, et see kõik tuleneb mingist ekstra Riigikontrolli vastu hautavast kurjast või tõmbusterohkest valimiseelsest ajast. Mulle tundub, et see on lihtsalt ühiskonna ja poliitika laiemate trendide peegeldus asutusel, mida ma kõige lähemalt näen.

Olen kurb, et ühiskonnas ja poliitilistes ringkondades on üha enam tunda sättumust tõrjuda alateadlikult ükskõik millised mõtteavaldused, mis ei lähe kokku teatud dogmadega. Olgu nad siis ühiskondlikud, parteipoliitilised või mis iganes. Kui julged midagi öelda, mis ei lähe kokku parteilise loosungi või analüüsi oskuseta inimeste arusaamadega, võidakse küsida – kas sulle ei meeldi Eesti Vabariik, jah? See on kahjuks üsna levinud diskussiooni tase. On äärmiselt kahetsusväärne, et üha enam kohtame suhtumist, kus nähvatakse, et see või teine asi ei vääri arutamistki. Kärts katki ja mürts prügikasti. Ma arvan, et see on tupiktee.

Eesti ühiskond ei saa lähtuda oma tuleviku arengu aruteludes mõteteuuslikest või parteipoliitilistest dogmadest. Ideid tuleb analüüsida ja nende üle otsustades lähtuda kõigekülgselt ratsionaalsest mõjuanalüüsist ja oma võimalustest. Suhtumine, et ei, seda või teist asja me ei kavatse küll arutada, ei vii edasi. Meil tuleks rahulikult, ilma hüsteeriata arutada nii hariduse, meditsiini, maksude, sisserännu, sotsiaalhoolekande, riikluse korralduse ja paljude teiste küsimuste üle.

Me peame olema vabad vanade jäikade seisukohtade taagast ja laskma mõtte vabaks. Aga alati tuleb ka arutamises ühel hetkel piiri pidada ja teha ära otsused, mitte jääda lõpmatu jututoa lõksu heietama. Just tegutsemisjulguse taga toppavad praegu Eesti arenguks hädavajalikud reformid. Sellest võite lugeda täpsemalt meie üleva-

test, mis on teile kaks nädalat tagasi laiali jagatud. Sealtsamast leiata ka info kohalike omavalitsuste olukorra kohta.

• • •

Lõpetuseks pean märkima, et kuigi meie ootused Eesti riigi ja ühiskonna arengule on olnud kõvasti kõrgemad, kui see ehk tegelikus elus on välja tulnud, on meil siiski põhjust rahul olla. Peaminister nentis siin hiljuti, et võrreldes oma saatusekaaslastega on Eestil kahtlemata kõige paremini läinud. Ja ma võin kinnitada, et see ei ole peaministri illusioon. See on tõde. Kuid ainuüksi see teadmine meid enam edasi ei vii. Ja ei vii edasi ka mõtteviis, et kõigis hädades on süüdi riik. Igaüks peaks ka ise vastutustundlik olema. Eesti riigi suutlikkuse suhtes tuleks olla realistlik.

Soovin meile kõigile rohkem asjalikkust ja tervet mõistust ja seda Eesti edu nimel. Teid ootavad kohtumised valijatega. Ma tänan teid lõpetavat Riigikogu koosseisu koostöö eest.